

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

2023

MARAGA: 80

TSHIFHINGA: Awara 2½

Bammbiri ili li na masiatari a 26.

NDAELA NA MAFHUNGOTHANGELI

1. Vhalani idzi ndaela nga vhuronwane phanda ha musu ni sa athu u thoma u fhindula mbudziso.
2. Ni songo vhuya na edzisa u vhalani bammbiri lothe. Tolani thebulu ya zwi re ngomu kha siatari la 4 ni swaye nomboro dza mbudziso dzo vhudziswaho kha zwibveledzwa zwe na guda uno niwaha. Nga murahu ha izwo, vhalani mbudziso idzo ni nange dzine na tama u dzi fhindula.

3. Bammbiri heli li na KHETHEKANYO THARU:

KHETHEKANYO YA A: Vhurendi (30)

KHETHEKANYO YA B: Nganea KANA Folukulo (25)

KHETHEKANYO YA C: Dirama (25)

4. Fhindulani MBUDZISO THANU dzo fhelela: THARU kha KHETHEKANYO YA A, NTHIHI kha KHETHEKANYO YA B na NTHIHI kha KHETHEKANYO YA C nga ndila i tevhelaho:

KHETHEKANYO YA A: VHURENDI

VHURENDI HO RANDELWAHO – Fhindulani mbudziso MBILI.
VHURENDI VHU SONGO RANDELWAHO – Mbudziso ya KHOMBEKHOMBE.

KHETHEKANYO YA B: NGANEA KANA FOLUKULO

Fhindulani mbudziso NTHIHI. I nga vha Nganea kana Folukulo.

KHETHEKANYO YA C: DIRAMA

Fhindulani mbudziso NTHIHI.

5. KUNANGELE KWA PHINDULO KHA KHETHEKANYO YA B (NGANEA kana FOLUKULO) NA YA C (DIRAMA):

- Fhindulani mbudziso FHEDZI dza kha nganea/folukulo na kha dirama dze na guda.
- Fhindulani MBUDZISO NDAPFU NTHIHI na MBUDZISO PFUFHI NTHIHI. Arali na fhindula mbudziso ndapfu kha KHETHEKANYO YA B, ni fanela u fhindula mbudziso pfufhi kha KHETHEKANYO YA C. Arali na fhindula mbudziso pfufhi kha KHETHEKANYO YA B, ni fanela u fhindula mbudziso ndapfu kha KHETHEKANYO YA C.
- Shumisani mutevhe wa u sedzulusa uri u ni thuse.

6. VHULAPFU HA PHINDULO

- Mbudziso ndapfu ya Vhurendi i tea u fhindulwa nga maipfi a u bva kha a 250 u ya kha a 300.
- Mbudziso ndapfu dza khethekanyo ya Nganea/Folukulo na ya Dirama dzi tea u fhindulwa nga maipfi a u bva kha a 400 u ya kha a 450.
- Vhulapfu ha phindulo dza mbudziso pfufhi vhu tea u langwa nga maraga dzo nekedzwaho/avhelwaho. Phindulo dza vhalingiwa dzi tea u pfufhifhadzwa dza dovha dza livhanywa.

7. Tevhedzani ndaela dzo nekedzwaho mathomoni a KHETHEKANYO INWE na INWE nga vhuronwane.

8. Nomborani phindulo dzanu kokotolo maelana na mutevhe wa u nombora wo shumiswaho kha ili bambiri la mbudziso.

9. Thomani KHETHEKANYO INWE NA INWE kha siatari LISWA.

10. Ndangatshifhinga yo anganywaho:

KHETHEKANYO YA A: I anganyelwa u swika kha minetse ya 40

KHETHEKANYO YA B: I anganyelwa u swika kha minetse ya 55

KHETHEKANYO YA C: I anganyelwa u swika kha minetse ya 55

11. Nwalani nga vhudele, nahone zwi vhaleaho.

THEBULU YA ZWI RE NGOMU

KHETHEKANYO YA A: VHURENDI			
Vhurendi ho randelwaho/vhonwaho: Fhindulani mbudziso MBILI DZINWE na DZINWE.			
NOMBORO YA MBUDZISO	LUSHAKA LWA MBUDZISO	MARAGA	NOMBORO YA SIATARI
1. 'Ri bva kule'	Mbudziso ndapfu	10	6
2. 'Hu tshi kovhiwa ifa'	Mbudziso pfufhi	10	7
3. 'Mbilu i lilela u gavha'	Mbudziso pfufhi	10	8
4. 'Chris Hani'	Mbudziso pfufhi	10	9
NA			
Vhurendi vhu songo randelwaho/vhonwaho: Mbudziso ya KHOMBEKHOMBE.			
5. 'Tshipimbi'	Mbudziso pfufhi	10	10
<p>*PFESANI: Fhindulani MBUDZISO NDAPFU NTHIHI na PFUFHI NTHIHI. Arali na fhindula mbudziso ndapfu kha KHETHEKANYO YA B, ni tea u fhindula MBUDZISO PFUFHI u bva kha KHETHEKANYO YA C. Kha KHETHEKANYO YA B na KHETHEKANYO YA C, fhindulani mbudziso nthihinthihi u bva kha KHETHEKANYO inwe na inwe.</p>			
KHETHEKANYO YA B: NGANEA/FOLUKULO			
NGANEA: Fhindulani mbudziso NTHIHI u bva kha NGANEA dzo randelwaho.			
6. <i>Nandi ndi shenga?</i>	Mbudziso ndapfu	25	11
7. <i>Nandi ndi shenga?</i>	Mbudziso pfufhi	25	11
8. <i>Isha la Mitodzi</i>	Mbudziso ndapfu	25	14
9. <i>Isha la Mitodzi</i>	Mbudziso pfufhi	25	14
KANA			
FOLUKULO: Fhindulani mbudziso NTHIHI u bva kha FOLUKULO yo randelwaho.			
10. <i>Khuvhanganyo ya folukuloo</i>	Mbudziso ndapfu	25	17
11. <i>Khuvhanganyo ya folukuloo</i>	Mbudziso pfufhi	25	18
KHETHEKANYO YA C: DIRAMA			
Fhindulani mbudziso NTHIHI fhedzi u bva kha dirama dzo randelwaho.			
12. <i>U lema hu fhira u lotshelwa</i>	Mbudziso ndapfu	25	21
13. <i>U lema hu fhira u lotshelwa</i>	Mbudziso pfufhi	25	21
14. <i>Tshilwavhusiku</i>	Mbudziso ndapfu	25	24
15. <i>Tshilwavhusiku</i>	Mbudziso pfufhi	25	24

***PFESANI:** Kha KHETHEKANYO YA B na YA C, fhindulani MBUDZISO NDAPFU NTHIHI na MBUDZISO PFUFHI NTHIHI.
A ni tei u fhindula mbudziso ndapfu MBILI kana mbudziso pfufhi MBILI.

MUTEVHE WA U SEDZULUSA

Shumisani uyu mutevhe wa u sedzulusa uri ni vhe na vhuṭanzi ha uri no fhindula tshivhalo tsho teaho tsha mbudziso nga u vhea luswayo ho teaho.

KHETHEKANYO	MBUDZISO	TSHIVHALO TSHA MBUDZISO DZO TEAHO U FHINDULWA	LUSWAYO (√)
A: Vhurendi (Vhurendi ho randelwaho/vhonwaho)	1–4	2	
A: Vhurendi (Vhurendi vhu songo randelwaho/vhonwaho)	5	1	
B: Nganea/Folukuloo (Mbudziso ndapfu kana Mbudziso pfufhi)	6–11	1	
C: Dirama (Mbudziso ndapfu kana Mbudziso pfufhi)	12–15	1	
<p>*PFESANI: Kha KHETHEKANYO YA B na YA C, ni tea u vha na vhuṭanzi ha uri no fhindula mbudziso NDAPFU NTHIHI na PFUFHI NTHIHI. A ni tei u fhindula mbudziso ndapfu MBILI kana mbudziso pfufhi MBILI.</p>			

KHETHEKANYO YA A: VHURENDI**VHURENDI HO RANDELWAHO/VHONWAHO**

Fhindulani mbudziso MBILI dziñwe na dziñwe kha NNA dzo vhudziswaho.

MBUDZISO YA 1: VHURENDI – MBUDZISO NDAPFU

Vhalani tshirendo itshi nga vhuronwane ni kone u fhindula mbudziso i tevhelaho.

RI BVA KULE – NM Musehane

- 1 Mugumoni wa shango la vhushayandivho,
- 2 Ro phuphudzika ra vhuya ra tutuwa,
- 3 Ro tekateka nalo ri tshi toda ndivho,
- 4 Ra thunyuwa lo no ri kovhelela,
- 5 Vha tshi vhona ri fhano,
- 6 Ri bva kule ha mashango.

- 7 Henengei vhubvani vhu sa sii muthu,
- 8 Ro pikanyedza zwi tshi hata,
- 9 Phanda tshedza tsha taidza,
- 10 Ra vha na fulufhelo la u swika,
- 11 Ra lavhelela zwivhuya ro zwondolola,
- 12 Henefho nyawedzo ya vhutshilo ra lindela.

- 13 Muhuyu u tshi sala u tshi anwa mahuyu,
- 14 Goni li tshi sala li tshi fhufha malegelegeni,
- 15 Makole o vhalo o vhonevho.
- 16 Ndi tshifhinga tshi elaho zwothe,
- 17 Ni si welewele tshifhinga ni songo divha,
- 18 Ngauri zwi bva kule.

- 19 Muthu a tshi sala a tshi pfi vhone,
- 20 Shango li tshi dalafhala la tswukuluwa,
- 21 Ndi tshifhinga tsha zwothe zwi tshilaho,
- 22 Zwothe zwi bva kule,
- 23 Vhutshilo hashu ho ralo-vho,
- 24 Ni si dipofudze mato no ruda.

Murendi kha itshi tshirendo u tama ri tshi zwi dzhiela nzhele uri zwithu zwi dzhia tshifhinga uri zwi swike hune zwa bvelela/khunyelela.

No disendeka nga fhungo ili, sengulusani ndila ine murendi a shumisa ngayo mitaladzi/vese u bvisela khagala thalutshedzo ya tshirendo itshi.

Phindulo yanu i tea u vha maanea a maipfi a u bva kha a 250 u ya kha a 300.

[10]

MBUDZISO YA 2: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshirendo itshi nga vhuronwane uri ni do kona u fhindula mbudziso dzi tevhelaho.

HU TSHI KOVHIWA IFA – FR Mudau

1	Bugu dza vulwa dza vhalwa
2	Ramilayo a kupula biko
3	Mukoma wa ndaka o sia o n'wala
4	Lino ndi d'vha la mukovho wa ifa.
5	Malaifa a sedzana khofheni
6	Zwifhatuwo zwo vhifhelwa he dure
7	Vhana vha khotsi vha nga vha sa fhedzana
8	Ndaka ya lino ndi mulimo ngoho iyi ndo i vhona
9	Iwe tanzhe mukovhe wau ndi ...,
10	Ndo u vhudza nde lupfumo lu mavuni n'wananga
11	Khomba dzanga mbili ifa lanu ndi ...,
12	Vhalani Bugu ya Mateo 5 ndimana thukhu ya ...,
13	Lupedzi lwanga thi nga hangwi u dinetisa hau
14	U zwothe kha nne, zwanga zwothe ndi zwau!

- 2.1 Tshirendo itshi ndi tsha lushaka-de? Tikedzani phindulo yanu. (2)
- 2.2 Ndi zwifhio zwine murendi a tama u zwi bvisela khagala nga mutaladzi/vese ya 2, 'Ramilayo ... biko'. (2)
- 2.3 Figara ya muambo ine murendi a i shumisa kha mutaladzi/vese ya 8 i dzumbulula hani vhudipfi hawe? (2)
- 2.4 Muhumbulo muhulwane une murendi a tama u u bveledza nga itshi tshirendo ndi ufhio? (2)
- 2.5 Ni a tendelana na na ndila ine ifa la khou kovhiwa ngayo afho kha mitaladzi/vese dza 13–14? Tikedzani phindulo yanu nga mbuno MBILI. (2)

[10]

MBUDZISO YA 3: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshirendo itshi nga vhuronwane uri ni do kona u fhindula mbudziso dzi tevhelaho.

MBILU I LILELA U GAVHA – WMR Sigwavhulimu

1	Mbilu i dudumela i sa fhidzi,
2	I lingedza u gavha madzanga a shango,
3	Ya thenisa muya-vhuthu
4	Nga u u nyalisa vhutungu-phatho.
5	Mbilu sa miri ya deme.
6	I lwedzanaho u gavha tshilidzi tsha duvha,
7	Kha i vhanyuludze tserekanywa dza madzanga a shango
8	I lilele u gavha Tshilidzi tshidzo ya muya.
9	Mbilu yo pinikwa vhupulini ha nama,
10	I vhalavhala yo lianela dinzwini,
11	Mbilu sa dongololo yo katana kha mudifho wa shango
12	I do kundwa u swikisa mulaedza wa tshidzo.

- 3.1 Tshirendo itshi ndi tsha lushaka-de? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 3.2 Ndi zwifhio zwine murendi a tama u zwi bvisela khagala nga mutaladzi/vese ya 1, 'Mbilu ... fhidzi'. (2)
- 3.3 Figara ya muambo ine murendi a i shumisa kha mutaladzi/vese ya 5 i dzumbulula hani vhudipfi hawe? (2)
- 3.4 Muhumbulo muhulwane une murendi a tama u u bvedza nga itshi tshirendo ndi ufhio? (2)
- 3.5 Ni a tendelana na na kuhumbulele kwa murendi ku re kha ndima/tshitanza tsha 3? Tikedzani phindulo yaṅu nga mbuno MBILI. (2)
- [10]

MBUDZISO YA 4: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshirendo itshi nga vhuronwane uri ni do kona u fhindula mbudziso dzi tevhelaho.

CHRIS HANI – LR Ndlovu

- 1 Lufu lwau lwo rengedisa khuda dza shango,
 2 Mbilu dza vhatu dza dzikuswa sa madi a tshi dzikuwa
 3 Lufu lwau lwo khanikha na he mbonzhe ha vha hu si na
 4 Na vha sa athu u bebwa mudzinginyo uyu vho u pfa
 5 Vha tetemela ngomu vhuaweloni he vha awela.
- 6 Wo nga kholomo yo hweswaho dzhogo
 7 Maduvhani a thambulo ya u tambula hau,
 8 Wo nga mbongola yo hweswaho masaga,
 9 Musi Afrika Tshipembe lo siamela mbeda malaloni
 10 Wa kundwa u vhona tshedza tshi tshi thoma u sendela.
- 11 Wo fa a wo ngo fa
 12 U khou tshila naho zwo ralo
 13 Hau vhutshilo a vhu dzimi sa tshikenzenze
 14 Vhu khou nzhangama sa mulilo wa munzhanganzhanga
 15 Lwayoni lwau ho nambatela vha si na mbalo.
- 16 Nga nungo tshisima wa lingedza u kapa,
 17 Madi a tshi thunyuluwa a wana wo no nenga,
 18 Nga nungo tshedza wo lingedza u ri hovhela
 19 Tshedza tshi tshi swika tsha wana wo no theuwa
 20 Mavu a sa shone u nanzwa biko la muvhili wau

- 4.1 Tshirendo itshi ndi tsha lushaka-de? Tikedzani phindulo yaḽu. (2)
- 4.2 Ndi zwifhio zwine murendi a tama u zwi bvisela khagala nga mutaladzi/vese ya 3, 'Lufu lwau ... hu si na'. (2)
- 4.3 Figara ya muambo ine murendi a i shumisa kha mutaladzi/vese ya 9 i bvukulula hani vhuḽipfi hawe? (2)
- 4.4 Ndi ufhio muhumbulo muhulwane une murendi a tama u u bveledza nga ndima/tshitanza tsha 3? (2)
- 4.5 Ni a tendelana na na kuhumbulele kwa murendi ku re kha ndima/tshitanza tsha 4? Tikedzani phindulo yaḽu nga mbuno MBILI. (2)

[10]**NA**

VHURENDI VHU SONGO VHONWAHO (HA KHOMBEKHOMBE)

MBUDZISO YA 5: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshirendo itshi nga vhuronwane uri ni do kona u fhindula mbudziso dzi tevhelaho.

TSHIPIMBI – TR Ratshitanga

- 1 Tshipimbi ndi tshikhuna
- 2 Ndi vhushai ha muhumbulo
- 3 A kaidzwaho a pfa,
- 4 Ndi a fhedzaho e mutali

- 5 Vho tshinyaho ndi vhabebi,
- 6 Vhe vha ralo u tshivha,
- 7 Vhunga avho vhe madenzhe,
- 8 A vhana vhavho vhothe.

- 9 Haho mutali na muthihi,
- 10 We a talifha nge a thanya,
- 11 Vhutali na u vuda ndi phiriswa,
- 12 Dzo rathiswaho nga vho bebaho.

- 13 Tshipimbi tshi sika mbiti,
- 14 Ngeno a si natsho a tshi pembela,
- 15 Sa zwiya yo fura mukhaha ya khanya,
- 16 I sa khukhulwi nga thongwana.

- 5.1 Tshirendo itshi ndi tsha lushaka-de? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 5.2 Ndi zwifhio zwine murendi a tama u zwi bvisela khagala nga mutaladzi/vese ya 13, 'Tshipimbi ... mbiti'. (2)
- 5.3 Ndi ufhio muhumbulo muhulwane une murendi a tama u u bveledza nga tshirendo itshi? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 5.4 Thouni ya tshirendo itshi i thusedza hani u dzumbulula mutevhetsindo? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 5.5 Ni a ima na na murendi kha zwine a amba kha ndima/tshitanza tsha 4? Tikedzani phindulo yaṅu nga mbuno MBILI. (2)

[10]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 30

KHETHEKANYO YA B: NGANEA/FOLUKUŁOO

Fhindulani mbudziso NTHIHI i bvaho kha nganea kana folukułoo ye na guda FHEDZI.

NGANEA**NANDI NDI SHENGA? – NE Sigogo**

Fhindulani MBUDZISO YA 6 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 7 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 6: NANDI NDI SHENGA? – MBUDZISO NDAPFU

Bugu ya nganea yo dzudzanyeaho zwavhuđi i vha i na puloto i tevheleleaho lwa vhudele.

No ɔisendeka nga ɔikumedzwa ɔi, sengulusani nɔila ine muńwali a shumisa ngayo vhaanewa vhahulwane u bvisela khagala nyito i takuwaho sa tshińwe tsha zwipiɔa zwi vhumhaho puloto.

Vhulapfu ha maanea ańu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 7: NANDI NDI SHENGA? – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshipiɔa tsha mafhungo tshi bvaho buguni iyi uri ni ɔo kona u fhindula mbudziso dzi no tshi tevhele.

TSHIBVELEDZWA TSHA A

'Vha khou ɔoɔa mini muɔini wanga? Vho Ana! Vho Ana! Kha vha bve nga gethe heliɔa ɔe vha dzhena ngaɔ! A thi ɔoɔi na u vha vhone. Kani vho ɔa u bwela dzińwe phamba? Ndi ri ...'

Vho Luvhani vho mbo ɔi ɔa vha vha fara zwanda zve vha vha vha tshi khou zwi ɔharamudza musi vha tshi khou amba.

5

'Khotsi a Lufuno, a ri iti ngauralo. Vhone vho no thetshesela zve avha Vho Ana vha ɔa ngazwo?'

'Zwino? Kha ri vha thetshesele ri pfe zwo vha hwalaho.'

'Luvhani, inwi ni tou nga a ni vha ɔivhi havha muthu. Vha tou pfi vhomutandangauweriwanemakwati. Hafhu havha Vho Ana ndi vhone vhe vha vha vha tshi dzulela u goɔa ńwana washu vha tshi ri ndi shenga. Zwino ri nga vha thetshesela hani?'

10

Vho Luvhani vho ɔo fara khakhathi ya u luvhelela Vho Madilaga vha vhuye vha tende u dzula na Vho Ana. Vho Madilaga vho ɔo fhedza vho tenda u dzula fhasi vha thetshesela zwa maramani a Vho Ana.

15

'Aa! Vho Ana vha ralo vha khou losha.

'Aa!', ndi Vho Luvhani vha tshi vha bvumela.

'Vho Luvhani, hezwi vha tshi vhona nne ndo difunga nda da, ndi uri a thi na mulalo hafha mbiluni yanga. Ngoho nne ndo tou da nga nne mune, ndo ri a thi rumeli lini. Ha hezwi zwine havha vha vha muḏi vha khou nnyita, ndo da ndi tshi khou zwi lavhelela uri muthu muḏiwe na muḏiwe o takalaho a nga zwi ita. Na nne ndo vha mututuwedzi muhulu wa uri shango li zwi tende uri nangoho Tshifhiwa ndi shenga.'

'Naho ho itwa zwothe, ha vhidziwa na Vho Nicholson uri vha ri talutshedze nne naho ngomu hanga ndo zwi pfesesa, ndo di diita wa vengo na vivho nda nana u hashha phungo mmbi. Zwino hei, a hu na tshe nda vhuvelwa ngatsho. Luvalo lwanga a lu ntendeli ndi tshi dzula ndi kha vengo. Ndi ngazwo ndi fhano. Ndi khou ri ndi farelwe.'

Hafho nduni ha thoma he hwii! Vho Luvhani vha pfa vha si tsha kona u difara vha mbo di thukhula tshililo tshavho. Vho Ana na vhone a zwo ngo vha sia fhethu, na vhone vho tshi bvumela. Vhathu vhothe vhuraru havho vho ri u lila vha bvisa na vhuphugwane. Fhedzi nga murahu vho do ri vho no fhumula, vha kona u amba. Vho amba, muḏiwe na muḏiwe a bvisa zwa khanani yawe. Zwe zwa takadza ndi zwa uri nga murahu vho do swika he vha pfesesana vha farelana. Musi vho no farelana, Vho Luvhani vho do ita tie vha nwa vhothe.

'Vho Ana,' Ndi Vho Luvhani.

'Aa!'

Nne ndi khou livhuha zwe vhone vha vha na tshivhindi, vha difunga uri haya mafhungo ri a ladze.

[Ndimba ya 10]

- 7.1 Ndi lushaka lufhio lwa khudano lwu taniwaho afho mathomoni a tshibveledzwa tshe na vhala kha mafhungo o nekedzwaho? Tikedzani phindulo yanu. (2)
- 7.2 Mafhungo e na vhala afho ntha, a dzumbulula mvumbo-de ya Vho Luvhani? Neni mbuno MBILI. (2)
- 7.3 Mutangano wa vhadzulapo vha Tshandebvu u vha na thusedzo-de kha magumo a lishandi a bugu iyi? Talutshedzani nga mbuno MBILI. (2)
- 7.4 Ndi tshipida tshifhio tsha puloto tshi tanwaho nga mafhungo aya? Tikedzani phindulo yanu. (2)
- 7.5 Mafhungo e na vhala afho ntha a thusedza hani kha u ni humbudza zwa murahu buguni iyi? (2)
- 7.6 Siangane na fhethuvhupo zwi tutuwedza hani kutshilele kwa Vho Ana mafhungoni e na vhala afho ntha? Tikedzani phindulo yanu (2)

- 7.7 Ndi ifhio ndivho ya muṅwali ya u shumisa Vho Ana sa mubvumbedzwa buguni iyi? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 7.8 Mafhungo e na vhala afho nṱha a bvisela khagala vhudipfi-de ha Vho Madilaga? (2)
- 7.9 Ndi ufhio muhumbulo muhulwane une muṅwali a tama u u swikisa kha vhathu nga nganea iyi? (2)
- 7.10 Ndi afhio masiandaitwa a ḍiswaho nga u sa ṱanganedza u vhifha muvhilini ha Vho Luvhani nga Vho Madilaga buguni iyi? Sumbedzani nga mbuno MBILI. (2)
- 7.11 U ya nga kuvhonele kwaṅu, no vha ni tshi nga itani nga nyimele ine Vho Luvhani vha ṱangana nayo buguni iyi? Bulani ZWIRARU (3)
- 7.12 Ni a pfela vhuṱungu Tshifhiwa sa ṅwana o bebwaho e na ḷino ḷithihi? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- [25]

ISHA LA MITODZI – NE Phaswana

Fhindulani MBUDZISO YA 8 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 9 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 8: ISHA LA MITODZI – MBUDZISO NDAPFU

Bugu ya nganea yo dzudzanyeaho zwavhuḁi i vha i na puloto i tevheleleaho lwa vhudele.

No ḁisendeka nga ḁikumedzwa ḁi, sengulusani nḁila ine muḁwali a shumisa ngayo vhaanewa vhahulwane u bvisela khagala nyito i takuwaho sa tshiḁwe tsha zwipiḁa zwi vhumhaho puloto.

Vhulapfu ha maanea aḁu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 9: ISHA LA MITODZI – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshipiḁa tshi tevhelaho tsho bviswaho buguni iyi uri ni ḁo kona u fhindula mbudziso dzi no tshi tevhela.

TSHIBVELEDZWA TSHA B

Vhulwadze ha Vho-Maria ndi ha mbilu. Madokotela a vho ngo fhedza tshifhinga tshilapfu vho vha valela lini. Vho ri u vha thathuvha, vha wana uri zwo tea uri vha dzule maḁuvhanyana vhe vhuongeloni; u bva afho vha mbo ḁi newa mishonga ine vha ḁo fanela u i shumisa musi vhe hayani.

Hu na zwine nda wana zwo tea uri ndi ni vhudzise ni a ḁivha. Fhedzi a si zwi no dina mufumakadzi wanga. Ndi ngani ni sa ḁoḁi Rotondwa a tshi malana na Musatondwa? Mmbudzeni uri ndi tshithu-ḁe tshine na sa tshi pfesese kha vhana havha vhavhili; khamusi na nḁe ndi ḁo tshi pfesesa.' Vho-Aifheli vha ralo vha tshi khou ita na u swoḁa-swoḁa mahaḁa a uyu mufumakadzi wavho vho dzula masofani vha tshi khou swiḁula. 10

'A thi ri ndo vha vhudza uri ndi ngani; vhone vha tou pili, vhe ḁa ḁa afha ḁi a kovhela; nḁe ndi vhona zwi so ngo fanela uri ḁwananga a male muthu ane a mu fhira lini.' Ndi hone Vho-Maria vha tshi amba nga ipfi ḁa vhulenda.

'Zwenezwo fhedzi-fhedzi mme a Rotondwa?' Vho-Aifheli vha ralo vha tshi takusela na ipfi nḁha. Vho-Maria vho ri u sedza avha Vho-Aifheli khofheni musi vha tshi ralo, vha mbo ḁi thoma u tetemela; vha ri haya mafhungo ndi one ane a khou vha vhangela hovhu vhulwadze. 15

Naho Vho-Maria vho vha vha tshi tou hagala zwi tshi ḁa kha mbingano ya Rotondwa na Musatondwa, Vho-Aifheli vho vhona hu si na tshine tsha nga ita uri havha vhana vha si dzule vhoḁhe. Mafhungo a vhukale Vho-Aifheli a vha vhoni uri ndi one ane a nga thivhela vhatu vho funanaho u malana. Vho-Aifheli vho vho ḁo vhona zwo tea uri haya mafhungo vha tou a dzudzanya zwavhuḁi na khotsi a Musatondwa; Vho-Loshani. Na zwenezwo a zwo ngo dzhia tshifhinga vha so ngo vhonana vha rera ngaḁo heḁi fhungo. 20

'Fhungo heli nne ndi wana li tshi nkondela vhukuma. Nne hafhala ha havho 25
Vho-Netshipate ndi vhidzwa khotsimunene, zwino vhushaka hovhu ri si nga si
vhu dzhie sa miswaswo. Naho ri sa divhi uri ho da hani; fhedzi ngauri vhatu vha
ha Netshipate vha ndzhia sa khotsimunene, fhungo heli lone ndi wana li tshi
ntsomela tshothe. Vhana havha vha nga si malane.' Vho-Loshani vha ralo vha tshi
ita na u kweta tshitiko nga tshanda tshamonde. 30

'Iwe vhatu, naa mafhungo aya khe a tshi nga a do konda. Vhone vha tou vha na
vhuṭanzi ho dalaho ha uri a ri vhatu vhatihi. Vha ha Netshipate na vha ha
Loshani a vha vhuyi vha vha dzofha lithi. Tshipate vhone vha dzhiwa sa
khotsimunene nga u vhonala havho vha tshi phalala hafhala Tshipate. U malana
ha vhana vhashu ndi zwone zwine zwa nga vhumba vhushaka hone-hone. 35
Vho-Loshani heli fhungo kha ri li vhone li fhungo line la vha la ndeme.'

[Ndima ya 11]

- 9.1 Ndi lushaka lufhio lwa khudano lwu taniwaho nga u tetemela ha Vho-Maria mafhungoni e na vhala afho ntha? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 9.2 Mafhungo e na vhala afho ntha, a dzumbulula mvumbo-de ya Vho-Aifheli? Nani mbuno MBILI. (2)
- 9.3 U funana ha Rotondwa na Musatondwa zwi vha na mushumo-de kha magumo a lishandi buguni iyi? Talutshedzani nga mbuno MBILI. (2)
- 9.4 Ndi tshipida tshifhio tsha puloto tshi tanwaho nga mafhungo aya? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 9.5 Mafhungo e na vhala afho ntha a thusedza hani kha u ni humbudza zwa murahu buguni iyi? (2)
- 9.6 Siangane na fhethuvhupo zwi tutuwedza hani vhudifari ha Vho-Maria mafhungoni e na vhala? Tikedzani phindulo yaṅu (2)
- 9.7 Ndi ifhio ndivho ya muṅwali ya u shumisa Vho-Loshani sa mubvumbedzwa buguni iyi? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 9.8 Mafhungo e na vhala afho ntha a bvisela khagala vhudipfi-de ha Vho-Maria? (2)
- 9.9 Ndi ufhio muhumbulo muhulwane une muṅwali a tama u u swikisa kha vhatu nga nganea iyi? (2)
- 9.10 Ndi afhio masiandaitwa MAVHILI a diswaho nga u sa tangedza u funana ha Rotondwa na Musatondwa nga Vho-Maria buguni iyi? (2)

- 9.11 U ya nga kuvhonele kwaḽu, no vha ni tshi nga itani nga nyimele ine Rotondwa a khou ṽangana nayo buguni iyi? Bulani ZWIRARU. (3)
- 9.12 Ni a pfela vhuṽungu Vho-Aifheli sa munna wa Vho-Maria? Tikedzani phindulo yaḽu nga mbuno MBILI. (2)
- [25]

KANA

FOLUKUŁOO

KHUVHANGANYO YA FOLUKUŁOO – RV Tshikovhi

Fhindulani MBUDZISO YA 10 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 11 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 10: *KHUVHANGANYO YA FOLUKUŁOO – MBUDZISO NDAPFU*

Vhaanetsheli vha mañwalwa a sialala vha shumisa zwiwo zwo faranaho na maipfi a bvumelanaho u bvisela khagala muhumbulo muhulwane kha vthathetshelesi.

Ni tshi shumisa mañwalwa a sialala a tevhelaho; sengulusani ndila ine zwiwo zwo faranaho na maipfi a bvumelanaho zwa shumiswa ngaho u bvisela khagala muhumbulo muhulwane mañwaloni aya.

TSHIBVELEDZWA TSHA C

LUNGANO

'Munna na ngoma yawe'

'O dzula henefho ha bvelela munna'

'Uyo munna a dzhiela uyo mutukana zwiliwa'

'A ri u fhedza a posa uyo mutukana nga ngomu ngomani'

NA

TSHIBVELEDZWA TSHA D

MIRERO

'Hu laiwaho vhazwale ndi hune tsiwana ya laiwa hone'

'Dzi tshi ya vungani dzi ranga u pangiswa'

'Phala i wana musuki, mutshini u fhira ngaho'

Vhulapfu ha maanea aṅu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 11: KHUVHANGANYO YA FOLUKULO – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani mafhungo a tevhelaho uri ni do kona u fhindula mbudziso.

TSHIBVELEDZWA TSHA E**KUDELE KWA LUFU – RV Tshikovhi**

Salungano! Salungano!

Kalekale musu lufu lu sa athu u vha hone, ho vhuya ha vha na mutangano wa vhatu vha tshaka dzotho vhe vha vha vha tshi khou tshila nga tshifhinga tshenetsho. Kha mutangano uyo ho vha hu tshi khou rerwa nga ha lufu. Vhawe vhatu vho vha vha tshi sumbedza uri vha vhona tsha khwine ri sa fi ngeno vhave vha tshi ri tsha khwine ndi musu ri tshi fa. Mutangano uyo wo dzhia tshifhinga tshilapfu vhukuma hu sa tandwi li no fukwa. 5

Nga murahu ha tshifhinga tshilapfu ha rumeliwa dongololo na luaviavi uri zwi swikise vhupfiwa ha vhatu nga ha lufu kha Mudzimu.

Dongololo lone lo vha lo vhudzwa zwauri li swike li ambe zwauri vhatu vha khou tama u tshila vha sa fi u swikela nga hu sa fheli. Uyu wo vha u wone muhumbulo wa vhanzhi. Dongololo lo mbo di takuwa na zwenezwo la dzhena ndilani. 10

Luaviavi lwone lwo mbo di laedzwa uri lwone lu ambe uri ndi khwine vhatu vha tshi fa. Luaviavi lu tshi sala lu tshi takuwa ndi musu dongololo lo no vha kule vhukuma. Zwenezwo zwa sia vhatu vhanzhi vhe na fulufhelo la uri hu do thoma u swika mulaedza wa dongololo. Dongololo musu li ndilani, ha swika he la tangana na mbula. La la la fura la edela henefho fhasi ha muri. 15

Luaviavi lwone lwa da lwa fhira lwa vhuya lwa thaphudza lwendo lu songo awela ndilani. Lu tshi sala lu tshi swikisa mulaedza wo ralo nahone wa tanganedzwa. Ha pfi lu swike lu ambe zwauri vhatu vha do fa. 20

Dongololo li tshi karuwa la mbo di dovha la dzhena ndilani. Li tshi kha di vha vhukati na lwendo la tangana na luaviavi lu tshi vho humela murahu. Lo ri u swika la nekeda khumbelo ya uri vhatu vha khou tama u tshila vha sa fi u swika nga hu sa fheli. Zwe la vhudzwa zwo vha zwauri ho tanganedzwa fhungo la u thoma; ngauralo vhatu vha do fa. Ndi henefha he lufu lwa thoma hone. 25

Ha vha hone u fa ha lungano.

[Siatari la 95]

- 11.1 Ndi tshifhio tshiitisi tshi itaho uri vhatu vha pfi a vha nga tshili u ya nga hu sa fheli? (2)
- 11.2 Lungano ulu lu wela kha lushaka lufhio lwa ngano? Tikedzani phindulo yanu. (2)
- 11.3 Ndi ngafhi hune muanetsheli a sumbedza vhutsilu ha dongololo mafhungoni a lungano ulu? (2)

- 11.4 U swikiswa ha mulaedza nga dongololo u lenga kha Mudzimu wa uri vthathu vha do tshila u ya nga hu sa fheli, zwi tana hani vhudipfi ha vthathu? (2)
- 11.5 U swikisa mulaedza nga luaviavi u thoma kha Mudzimu zwi thusedza hani u bveledza magumo a lishandi? (2)
- 11.6 Ndi ifhio pfunzo ine muanetsheli wa lungano ulu a toda vthathetshesesi/vhavhali vha tshi i guda nga u shumisa luaviavi na dongololo? (2)
- 11.7 Inwi ni takalela mulaedza ufhio kha wa dongololo na wa luaviavi? Tikedzani phindulo yanu nga mbuno MBILI. (2)

NA

TSHIBVELEDZWA TSHA F: VHURENDI HA SIALALA (TSHIKHODO)

VHATAVHATSINDI VHA THENGWE – VR Tshikovhi

- 1 Avha ndi Vhatavhatsindi vha tshiheni!
2 Tshiheni tsha Nyaphungatshena
3 Tsho phungaho mavhele na vhana.
4 Ndi vhone nnda ndumela shevhoni,
5 Vhane vha u fhedza wo dzula henefho.
- 6 Ndi vhone Vhangona
7 Vhabikwa na ive, ive la vhibva
8 Vhangona vha sala.
- 9 Ndi vhone ngwaniwapo wa Venda,
10 A thi rumeli mutsinda.
11 Ndi ya nga ndothe musanda
12 Thi luvhelwi.
13 Ndi vhone mutoda ndimo
14 A sa toti shango la muthu.
15 Ndi zwifho zwa mativha, mabako na zwisima.
- 16 Ndi vhone vha vhulungu vhutete
17 Vhu no lunzhedzwa nga a re na nzhele;
18 Vha si na nzhele vha a fhaladza.
19 Ndi vhone vha no fulela ndu vho dzula;
20 Vha takuwa nga u vhea sunzwa!
21 Ndi vhone vhane vha dola maswi a munenzhe;
- 22 Ndi vhone vhane vha divhona nga tshivhoni.
23 Tsha dzivha Fundudzi.

[Siatari la 138]

- 11.8 Ndi zwifhio zwine murendi a t^oda u vhudza vhathu nga mitaladzi/vese ya 4 na ya 5?
'Ndi vhone ... henefho.' (2)
- 11.9 Sumbedzani ndeme ya ipfi 'ngwaniwapo' zwi tshi kwama vha^tavhatsindi vha Thengwe. (2)
- 11.10 Figara ya muambo yo shumiswaho kha mutaladzi/vese ya 15 i dⁱsa kuhumbulele-de kha vhavhali? (2)
- 11.11 Muhumbulo muhulwane u t^aniwaho nga ndima/tshitanza tsha 2 ndi ufhio? (2)
- 11.12 Ni a takalela u dⁱwana ni muthihi na Vha^tavhatsindi vha Thengwe?
Tikedzani nga mbuno THARU. (3)
[25]

T^hANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 25

KHETHEKANYO YA C: DIRAMA

Fhindulani mbudziso NTHIHI i bvaho kha dirama ye na guda FHEDZI.

U LEMA HU FHIRA U LOTSHELWA – IP Demana

Fhindulani MBUDZISO YA 12 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 13 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 12: U LEMA HU FHIRA U LOTSHELWA – MBUDZISO NDAPFU

Mafhungo a bugu ya dirama arali a shaya khudano a a rothola, zwa sia vhavhali vha tshi vha na vhuludu na u kundelwa u tevhela nyelelo ya mafhungo zwavhudi.

No disendeka nga likumedzwa ili, sengulusani ndila ine muñwali a shumisa ngayo vhatambi u bvisela khagala khudano buguni iyi.

Vhulapfu ha maanea anu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 13: U LEMA HU FHIRA U LOTSHELWA – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshipida tshi tevhelaho tsho bviswaho buguni iyi uri ni do kona u fhindula mbudziso dzo disendekaho khatsho.

TSHIBVELEDZWA TSHA G

VHO-MARITA:	Zwa mulovha a zwo ngo ndinela hone. Zwino afho ho zwimbaho a hu khou vhavha naa nwananga? Ngoho khotsi anu vha ya konda nwananga. Uyu Khwathisani ene-vho ha ngo vhuya a diimisela u pfa muhumbulo wa muñwe lini. A thi divhi uri na mulayo wa hone o u wana ngafhi? A vhuye a tou ri ha pfi mafhungo a vhasadzi zwo fhela. Khotsi vha vhuya vha tou ri 'Khwathisani', u do wana muthu a tshi tou nga a sa vundekana a tshi ya henengei. (Vho-Marita vha ralo vha sea sa muthu ane a khou pfela vhuṭungu hoyu nwana wavho)	5 10
MASHUDU:	Izwi zwa uyu ngoho u nga vhuya wa ri a si zwa fhedzi. Areḍi mmawe! Ndi fhanu ndi na ndala khulu heyoy. A thi divhi na uri ndi nga tou la mini. (U ralo a mbo di rothisa mitodzi)	
VHO-MARITA:	Ndi ni itele tie kana gofhi naa nwananga? Arali ni khou toda nyamunaithi i hone firidzhini, kani ndi ni dzhie wone!	15

MASHUDU:	A hu tshe na tshiñwe tshine nda tḡḡa. Zwenezwo zwi ḡo vha zwo luga. (<i>U ralo o ḡi dzula kha sofa. Hu dzhena Khwaḡhisani</i>)	
KHWATḡHISANI:	Naa vhone vha ḡo vhuya vha awela-vho lini? Ndi amba hune vha kha ḡi tḡa vha tshi shishinika na dzibodo ngeno iyi ndeñwa yavho yo dzula i si khou ita tshithu. Vha vhona hu hone vha tshi khou tonda naa? Vhone na muḡangoni watsho u nga si vhuye wa humbula uri vho swika lini.	20
VHO-MARITḡA:	Inwi Khwaḡhisani, muthu arali o balelwa nga vhañwe hangei nḡḡa a songo bvisela vuvu ḡawe ngeno hayani. Nḡe nga uri ndo beba a tho ngo tsha fanelwa nga u ita tshithu naa? Iyo nyonyoloso ya hone ndi ḡo i ita lini-ha mathina?	25
KHWATḡHISANI:	A hu na nyonyoloso i no khou itwa ndi u lema fhedzi. Na lwone Mashudu lwa hone a lu vhuyi lwa zwi vhona uri lu khou loiwa masiari tshivhangalala. Khalwo lu vhona lu tshi khou tondiwa vhukuma. Lwo katana nḡha ha sofa sa ḡowa ni lu vhone. A hu na na mushumo na muthihi u no ḡihwa. Muthu a vhuya a dzula itali u humbula vhatukana fhedzi. Pheleha ya pheleha yenyi.	30
VHO-MARITḡA:	Nangwe arali e pheleha ndi pheleha yanga. Kana ndi khou mu lowa kana a thi mu lowi a si zwaḡu. (<i>Vha ralo vho faredza tie na zwiñwe zwidyangudyangu nga ḡhireyi vha tshi isela Mashudu</i>)	35
KHWATḡHISANI:	Mathina iyi tie vha khou lugisela yone ndeñwa yavho? Nazwino ndi zwi zwihulu, a thi humbuli uri hu kha ḡi vha u tonda-vho hovhu.	40
MASHUDU:	Inwi Khwaḡhisani, ni khou tou gwa mini kha nḡe hi? Ndeñ wa ni khou tou ḡiamba. Avha vhasidzana vhane na ḡwela u vha ñwalela marifhi vhone a si dzipheleha? Nazwino areḡi! (<i>U a sea muhoyo</i>)	45

[Luḡa I Bono III]

- 13.1 Ndi mini tshi vhangaho khudano vhukati ha Vho-Mariḡa na Khwaḡhisani mafhungoni e na vhala afho nḡha. (2)
- 13.2 Khwaḡhisani u olwa sa muthu-ḡe afho mafhungoni e na vhala afho nḡha? (2)
- 13.3 Mafhungo e na vhala afho nḡha a ḡana tshipiḡa tshifhio tsha puloto? Tikedzani phindulo yaḡu. (2)
- 13.4 Mafhungo e na vhala afho nḡha a na ḡuthuwedzo-ḡe kha zwe zwa fhedza zwo bvelela kha Mashudu magumoni a buguni iyi? (2)

- 13.5 Ndi ngafhi hune ra wana muṅwali a tshi ri bveledzela aironi ya ḍirama buguni iyi. (2)
- 13.6 Mufhindulano u re vhukati ha Vho-Marita na Khwathisani afha mafhungoni e na vhala u dzumbulula thounu na vhuḍipfi-ḍe? (2)
- 13.7 Ndi ufhio mulaedza muhulwane une muṅwali a tama ri tshi u dzhiela nthā nga mafhungo a ḍirama iyi? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 13.8 Vhalani mutaladzi wa 45: (*U a sea muhoyo*) Talutshedzani uri ndi ngani muṅwali a tshi khou shumisa ndango ya tshiteidzhi nga ndila heyi? (2)
- 13.9 Mudzedze wa tshifhinga u na thuthuwedzo-ḍe kha vhuḍifari ha Mashudu mafhungoni e na vhala afho nthā? (2)
- 13.10 Ndi ndivho ifho ya muṅwali ya u shumisa Heleni sa mubvumbedzwa ḍiramani iyi? (2)
- 13.11 Ni a pfela vhuṅungu Vho-Nefefe nga zwe zwa bvelela kha Vho-Marita musi ḍirama iyi i tshi swika magumoni? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 13.12 No vha ni tshi nga ita mini arali ho vha hu inwi Lufuno musi Mashudu a tshi ri ha tsha ni funa? Bulani ZWIRARU. (3)

[25]

TSHILWAVHUSIKU – TT Mudau

Fhindulani MBUDZISO YA 14 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 15 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 14: TSHILWAVHUSIKU – MBUDZISO NDAPFU

Mafhungo a bugu ya dirama arali a shaya khudano a a rothola, zwa sia vhavhali vha tshi vha na vhuludu na u kundelwa u tevhela nyelelo ya mafhungo zwavhuḍi.

No disendeka nga likumedzwa ili, sengulusani ndila ine muḱwali a shumisa ngayo vhatambi u bvisela khagala khudano buguni iyi.

Vhulapfu ha maanea anu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 15: TSHILWAVHUSIKU – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshipida tshi tevhelaho tsho bviswaho buguni iyi uri ni do kona u fhindula mbudziso dzo disendekaho khatsho.

TSHIBVELEDZWA TSHA H

PIET:	U a divha nwananga, hafha fhethu ndi havhuḍi nga maandā ho vuḍa, ha rothola ha difha, ndi fhethu he nda vhuya nda lora ndi tshi tshila hone. Phanda a thi tsha ya.	
LUKA:	Na nḱe u pfuluwa hafha fhethu zwi do nkondela nga maandā, hafha ndi shangoni. Ndo tḱanganedza vhurifhi vhu no bva kha Vho Potgieter vha tshi tḱahisa uri ri dzudzanye vhupo uhu nga ndila ya manakanaka ine ya langea. Tshiniwe hafhu, vha khou amba uri hune vha vha hone a si havhuḍi, vha tama uri ri vha sendele fhanu.	5
PIET:	Vhukuma, hafha ndi Amsterdam, ndi hayani! Nḱe a hu na hune nda kha di ya hone. Ndi fhanu ndi hayani. Vhaḱuhulu vhangā vha do fela fhanu. Ndi lone shango lavho heli! Li na dzithavha dzo pfumaho miri, hatsi vhudaladala na milambo ya maḱi manzhi. Heli shango ndi mpho ya Mudzimu. Ndi lone bako la vhudzumbamo kha maswina ashu. Arali hu na vhane vha do ri khakhela, riḱe ri do lwa u swika shotha la u fhedza li tshi rotha kha tsinga dzashu. Ndi lone shango le vhokhotsi ashu vha li lora vha tshi lorela riḱe vhaḱuhulu vhavho. (Hu dzhena mukegulu Ouma na Ledia musadzi wa Luka.)	10 15
LUKA:	Ledia, u dinwa ngani u tshi nga a wo ngo takala. (U a mu kuvhatedza.)	
LEDIA:	A thi tshe na khuhu tshitumbani. Iwe u sokou hwala maḱithu ane a khou fhedza khuhu dzashu. U vhona u nga zwi a ntakadza.	20
OUMA:	Iwe Piet na iwe Luka ni sokou ima ima, ngeno thakha yashu i tshi khou fhela.	

PIET:	Ndi khou ḁa heneḁho u ḁolela zwo pwasheaho. Vhoinwi vhasadzi ni dinwa nga u amba nga u thathaba. Ri ḁo tandululisa hani thaidzo ni tshi amba na nga zwanḁa. (Hu bva Oubas Piet na Ouma.)	25
LUKA:	Nga lufuno lwa mbilu yanga kha iwe, zwe zwa bvelela zwa khanikha mbilu yau nga u ralo na nḁe a zwi nga litshi u nḁokonya. Ri bva kule nga maanḁa Ledia. Vhokhotsi ashu vho takuwa Kapa nge vha nialiswa nga kuvhusele kwa Mabirithania kha kusi kwe kwa vha ku kwashu. (Maḁo ḁadulu.) Sedzai hangei he maḁo anga a lilala. Sedza zwe gole ḁa ita. U tswukuluwa ha lukole a si niwambo wa maḁumbu ane a ḁo rithea. Arali u na maḁo a no vhona, nkhaneelelei nga nyambo dzo talatadzwaho u tswukani ha lukole.	30 35
LEDIA:	Nḁe ndi ri, Arali zwi tshi konadzea, ra tou pana gariki, ra kuvhanganya zwi re zwashu, ra fhirela phanḁa, zwi nga vha khwiḁe. Vhonai, hune ra vha hone ro sokou vhukati ha vhatsinda woyoo! A ri pfani nga nyambo, nahone a ri anḁani. Arali u tshi mpfuna, thetshelesa zwine nda amba.	

[Luta II Bono I]

- 15.1 Ndi mini tshi vhangaho khuḁano vhukati ha Vho Luka na Vho-Ledia mafhungoni e na vhala afho nḁha? (2)
- 15.2 Vho Luka vha olwa sa muthu-ḁe mafhungoni e na vhala afho nḁha? Tikedzani phindulo yaḁu. (2)
- 15.3 Mafhungo e na vhala afho nḁha a ḁana tshipiḁa tshifhio tsha puloto? Tikedzani phindulo yaḁu. (2)
- 15.4 Mafhungo aya e na vhala afho nḁha a na ḁuḁhuwedzo-ḁe kha zwe zwa fhedza zwi tshi bvelela kha Vho-Ledia magumoni a buguni iyi. (2)
- 15.5 Ndi ngafhi hune ra wana muḁwali a tshi ri bveledzela aironi ya ḁirama buguni iyi. (2)
- 15.6 Mufhindulano u re vhukati ha Vho-Luka na Vho-Piet afha mafhungoni e na vhala u dzumbulula thounu na vhuḁipfi-ḁe? (2)
- 15.7 Ndi ufhio mulaedza muḁlwane une muḁwali a tama ri tshi u dzhiela nḁha nga mafhungo a ḁirama iyi? (2)
- 15.8 Vhalani mutaladzi 19: (U a mu kuvhatedza). ḁalutshedzani uri ndi ngani muḁwali a tshi khou shumisa ndango ya tshiḁeizhi nga ndila heyi? (2)

- 15.9 Mudzedze wa tshifhinga u na tshuṭhuwedzo-de kha vhuḍifari ha Vho-Piet mafhungoni e na vhala afho nṭha? (2)
- 15.10 Ndi ifhio ndivho ya muṅwali ya musi a tshi shumisa Khosikhulu Tshilwavhusiku sa mubvumbedzwa ḍiramani iyi? (2)
- 15.11 Ni a pfela vhuṭungu Vho-Ledia kha zwe zwa bvelela khavho musi ḍirama iyi i tshi swika magumoni? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 15.12 No vha ni tshi nga ita mini arali ho vha hu inwi Vho-Nyaphophi musi Mphelekedzeni a tshi vhuya hayani o rwiwa lu isaho lufuni? Bulani ZWIRARU. (3)
[25]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 25
MARAGAGUṬE: 80